קדושת לוי — תרומה

ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי וזאת התרומה אשר תקחו מאתם זהב וכסף ונחושת (שמות כ, הב-ג). דהנה כל האדם מחויב לעבוד את הבורא ברוך הוא במעשה ובמחשבה שעל ידי הכוונה והמחשבה קדושה אזי בזה מקים לשכינתא מעפרא והמעשה הוא בכדי שיתרומם האדם ולהטיב לעצמו. ובזה מיושב הכתוב כל איש אשר ידבנו לבו, דהוא מרומז על המחשבה על ידי זה תקחו את תרומתי, רצה לומר שבזה יתרומם השכינה כביכו"ל. וזאת התרומה אשר תקחו מאתם, רצה לומר זה התרוממות אשר האדם לוקח לעצמו זה הוא בא על ידי המעשה דהוא זהב וכסף ונחושת, רצה לומר על ידי העובדא ודו"ק:

או יש לומר, דהנה כאן מצינו שאמר ה' אל משה דבר אל בני ישראל, וזה הוא פעם ראשון אחר מתן תורה שנכתב דבר אל בני ישראל. אך יש לומר דידוע דאמרו רבותינו (יומא ט:) בהדי מאן דריש לקיש משתעי הוי יהבין ליה עסקא בלא סהדי. והענין הוא, דהצדיק שומר מאוד את דיבורו שלו עם המון עם משום כשאדם מדבר עם בני אדם המונים יכולין להפסיק אותו מדביקות השם יתברך זולת אם זה האדם יכול להתרומם על ידי דיבור הצדיק אז רשאי הצדיק לדבר עמו, כי אדרבה על ידי דיבורו בדביקות ה' עושה רושם בדיבורו ויכניס אותו גם כן אל הקדושה. כן הוא הענין דריש לקיש היה צדיק גדול והיה שומר מאוד דיבורו שלא לדבר עם בני אדם כלל זולת אם זה האדם אשר היה יכול לרומם אותו אל הקדושה אז כד הוי משתעי בהדי בוודאי אותו האיש היה ישר וכשר לזה יהבין ליה עסקא בלא סהדי. והנה כשחטאו בעגל ונפסקו מקדושתם שחזרו לזוהמתן אז היה משה מתייירא לדבר עמהם לזה בא הציווי מאת השם יתברך אליו דבר אל בני ישראל, רצה לומר שהם זרע ישראל בני אברהם יצחק וישראל אשר בדבריך עמהם בוודאי תגביה ותרומם אותם אל הקדושה וידבקו לי לשמי על כן דבר אתה עמהם וקל להבין:

עורות תחשים כו' (שמות כו, יד). כי לפעמים אדם מדבר מלתא דבדיחותא רק הפנימיות הוא יראת שמים וכן תחשים החיצוניות לא היה טוב אבל הפנימיות היה טוב. ומה שאומר היראה במלתא דבדיחותא הוא כדי שיקבל האדם ממנו מחמת הבדיחותא. וזהו שמתרגם אונקלוס על עורות תחשים ססגונא, כלומר שמשמח את חבירו ועל ידי זה חבירו מקבל ממנו הפנימיות. ושש משזר, הוא מה שאדם מדבר דברים טובים והדיבור הוא טוב והפנימיות הוא גם כן טוב. ויריעות עזים, הוא מה שאדם מדבר מצרכי עצמו:

ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו וכן תעשו (שמות כה, ט). ופירש רש"י וכן תעשו לדורות. ומקשה התוספות הלא לא היה שוה מזבח שעשה משה למזבח שעשה שלמה וכן הקשה הרמב"ן. אך לפי דברינו הנ"ל ניחא, דכוונת הכתוב וכן תעשו, הוא המכוון לדבר אחר. דהנה באמת תבנית המשכן וכל כליו אשר הוכרח הכל להיות מציור על נכון בגובה ובקומה ובמשקל ובמדה וזה היה לבוש וציור לרוחניות הקדושה וכפי הנבואה שראה משה בהר סיני וכל ישראל וכפי שהמשיכו רוחניות הקדושה בעבדות שלהם כך היה בערך זה צריך להיות הלבוש דהוא הכלי והמשכן עשוי כתבניתו. וידוע דברי חכמינו ז"ל (סנהדרין פט.) דאין שני נביאים מתנבאים בסגנון אחד, רק כל אחד לפי בחינתו וכפי שעובד השם באותו הבחינה עצמה נראה אליו רוח הנבואה. משום הכי משה ודור המדבר כפי ערך עבודתם ורוח גבורתם אשר השיגו בהר סיני כך היו צריכין לעשות צורת המשכן ותבנית הכלים אשר נעשים לבוש לאורות הרוחנים של הקדושה. ואם כן כך הוא פירוש הכתוב ככל אשר אני מראה אותך כו', כפי גדר הנבואה כך יהיה תבנית המשכן וכל כליו. וכן תעשו, לדורות, רצה לומר בכל דור ודור כשתרצה לבנות בית המקדש יהיה עשייה כתבנית הנבואה אשר ישיג אז כך יעשה הציור של המקדש והכלים ושלמה כפי עבודתו ורוח נבואתו אשר השיג כך היה עושה הציור. ולא קשה כלל קושית הרמב"ן דהלא המזבח לא היה דומה עיין שם. וזהו אינו, דאדרבה כך היה הציווי שלא יעשה תמיד על ציור אחד רק כפי השראת הנבואה כך יהיה מצויר למטה תבנית הכלים:

ועוד נראה לתרץ, כי כן תעשו, חוזר על כל אשר אני מראה, כמו שאתה אינך רשאי לשנות רק לעשות כאשר אני מראה אותך כן תעשו לדורות כאשר אני מראה על פי הנביאים אשר יהיו באותו הדור וקל להבין:

בטבעות הארון יהיו הבדים לא יסורו ממנו ונתת אל הארון את העדות כו' (שמות כה, טו). הא דהזהיר הכתוב דווקא בארון שלא יסורו הבדים לעולם יותר משאר כלי הקודש. וכדי להבינך צריך אני להאריך והוא, דכבר נודע דכמו דבאדם דהוא עולם קטן כל הרמ"ח אברים הרוחנים מרומזים לרוחניות של הרמ"ח מצות עשה, והשס"ה גידים רוחניות מרומזים לשס"ה לא תעשה הרוחניות. כן תבנית המשכן וכל כליו הנ"ל מרומזים לרוחניות המצוה דכל כלי היה רומז למצוה אחרת. והנה ידוע דיש כמה מצות אשר המה הכרחים להם להאדם לזכור אותם בכל רגע ויש מצות הצריכים אותם לפרקים לזכור בהם. והנה אלה המצות אשר צריך האדם לשום במחשבתו תמיד. אחד, שיש בורא עולם מצוי אשר המציא כל מציאות. שנית, ליחדו שהוא יחיד ומיוחד. ג' לאהוב אותו שיהא אדם אוהב לעשות תענוג ונחת רוח לבורא עולם בכל ענינים בתורה ותפלה וצדקה במצות הכל כדי להביא שמחה ותענוג בבורא כביכול וכן לירא מפניו שיהא אדם ירא לעבור על מצותיו ולהמרות רצונו חס ושלום כל אלה דברים הכרחים אשר הם צריך האדם לזכור בהם תמיד ולהאמין בהם אמונה שלימה ויש שאר מצות כמו ציצית ותפילין דאין זמנם אלא ביום ולא בלילה וכן קרבנות וכדומה דאין נוהג עכשיו כלל. והנה הארון היה מרומז נגד אלו המצות הנ"ל אשר בהם תלוי כל הדת ישראל דהוא מציאות הבורא ברוך הוא ויחודו לאהוב אותו ולירא מפניו ובזה כלל כל המצות וזה הם הכרחים אשר על זה היה מרמז הארון אשר בו היה מונח הלוחות עדות דבהם העשרה דברות שהם אנכי ולא יהיה לך. והנה יש מהם שהיו מרמזין למצות אחרות אשר אין בהם מהצורך לזכור אותם בכל רגע כמו מצות הנ"ל וכן השולחן גם כן היה מרמז למצות אחרות. והנה הבדים אשר היו נעשים לשאת בהם את הארון כמו שאמר הכתוב (במדבר ז, ט) כי עבודת הקודש עליהם בכתף ישאו, רצה לומר שהיו צריכין לשאת הארון ועל ידי שהיו הלוים נושאים הארון והם שלוחי דידן ושלוחי דרחמנא על ידי זה היו ממשיכין אלו המצות אשר היו מרומזים אליהם הארון והשלחן והמנורה לתוך המשכן שיתקיימו אלו המצות. והנה הארון אשר היה מרמז למצות אשר בהם עיקר האמונה והזכירה בהם הוא חיוב בכל עת. לזה בא הרמז בהם אשר לא יסורו מהם לעולם ובא הרמז לאלו המצות אשר בני ישראל צריכין (חסר כאן):

ואל הארון תתן את העדות וגו' (שמות כה, כא). לשון רש"י לא ידעתי למה נכפלו כו'. ונראה שזה פירוש פסוק הראשון למה עובר בלאו המסיר בדי ארון כי אל הארון תתן את העדות כו', מזה הטעם בטבעות כו' לא יסורו ממנו:

וזה מעשה המנורה וכו' (במדבר ח, ד). הכלל, כי יש שלשה אהבות בעולם, דהיינו אהבה לדבר אסור רחמנא ליצלן, וגם יש אהבה לדבר המותר שמותר לאהוב דבר המותר אבל באמת גם זה אינו תכלית האהבה, כי עיקר היא פנימיות האהבה אשר באלו שני בחינות הנשפע מהבורא ברוך הוא כי על כן צריך האדם ליקח האהבה הפנימיות אשר נתלבש באלו הדברים ולאהוב בו הבורא יתברך וזהו אהבה השלישית היא העיקר. ונמצא בבחינה זו האדם מעלה נצוצות, כי אסור לאדם לומר שיש איזה דבר בעולם בלתי הנשפע מהשורש העליון רק שצריך האדם להסתכל הפנימיות אשר בזה הדבר, דהיינו דבר זה יש בו אהבה אזי צריך ליקח אותו האהבה ולעבוד בה את הבורא וכן בשאר המדות ונמצא מדבק לשורש ומעלה הנצוצות וזהו הרמז, כי המנורה כדמות המדות אשר העולמות עובדים בהם את הבורא והם שבע מדות וזהו קני המנורה. וזהו הרמז בהעלותך את הנרות (במדבר ח, ב) דהיינו המדות לעבוד בהם את הבורא יתברך. אל מול פני המנורה המנורה הוא מרמז על השכינה המאיר באלו המדות. יאירו שבעת הנרות. וזהו זה מעשה המנורה מקשה, כלומר ליחד הכל הפנימיות אשר בזה העולם להבורא יתברך כנ"ל. וזהו עד ירכה, דהיינו האהבה אשר בזה העולם לדברים המותרים אשר הוא מרומז בירכה, דהיינו סוף המדריגה ככתוב (בראשית א, כו) נעשה אדם בצלמינו. עד פרחה, דהיינו הפנימיות מהאהבה אפילו לדבר האסור, כי פרחה הוא לשון דבר הנופל, דהיינו שנפל האהבה לדבר האסור וזהו פרחה, רפ"ח נצוצין. כל אלו אהבות צריך האדם לדבק בהבורא ברוך הוא, כי ממנו נשפע האהבה לזה העולם. וזה מקשה ליחד הכל להבורא ברוך הוא:

וראה ועשה כתבניתם כו' (שמות כה, מ). פירש רש"י מגיד שנתקשה משה במעשה המנורה עד שהראה לו הקדוש ברוך הוא. ויש להבין, הלא גם בשאר כלי המשכן כתיב ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן כו'. ועוד גוף הדבר למה נתקשה משה במעשה המנורה. ונראה, כשכל העולמות מסתכלים בהבורא יתברך בבהירות עליונות אשר למעלה מכל העולמות אז מחמת גודל בהירות הזה הם ביראה ופחד עד שהם מתבטלים במציאות ואין להם שום שמחה כלל מחמת היראה ופחד שיש להם עד שהם בטלים במציאות ועיקר השמחה הוא כשהם חוזרים לעצמותם ובהירות הבורא יתברך מצמצם עצמו ומתלבש עצמו בלבוש בעולמות אז הם בשמחה:

וזהו הרמז במאי דאמרינן בגמרא משנכנס אדר מרבין בשמחה, הרמז משנכנס כשהעולמות חוזרים לעצמותם ומתלבשים עצמם בשפע מהבורא ברוך הוא, כי מלת אדר הוא לשון לבוש מלשון אדרת אליהו. מרבין בשמחה, אז הוא עיקר השמחה אבל קודם לזה בעת הסתכלותם אז הם ביראה עד שהם בטלים במציאות. וראיה על זה כל הניסים אשר נעשו, דהיינו קריעת ים סוף ושאר הניסים היו חוץ להטבע כל עיקר וזה הנס אשר נעשה באדר בהמן נעשה במעשה הטבע, כי הבורא יתברך עשה לנו נס גדול כזה בהטבע שמתחלה אהב אחשורוש להמן ואחר כך אהב את אסתר, כי החודש הזה אדר רומז על התלבשות השפע בעולמות שהעולמות חוזרים לעצמותם ולכך הנס אשר בחודש הזה נראה מלובש בהטבע. ועל בחינה הזאת הצירוף של זה החודש עיר"ה ולשרק"ה בנ"י אתונ"ו (בראשית מט, יא) השני ההי"ן, רומז על התלבשות השפע בעולמות. ויו"ד וי"ו, רומז על הסתכלותם בבהירות הבורא יתברך שמו. ובזה יבואר הנ"ל, כי איך אפשר להשיג בהשגה בהירות העליון אשר לא יצמצם עדיין בעולמות אך על ידי התלהבות אשר יש לו לאדם לדבק בהבורא יתברך שמו על ידי התלהבות ההוא ישיג בהירות העליון אשר עדיין לא נתלבש כלל בהעולמות אשר מזה בא החיות על כל העולמות כדכתיב (משלי טז, טו) באור פני מלך חיים. והנה המנורה הוא רומז על השפע אשר עדיין לא נתלבש בעולמות. וזה הרמז נתקשה משה וגו', הרמז היה קשה לו איך לדבק ולהשיג הבהירות העליון. וזה הרמז שהראה לו הקדוש ברוך הוא המנורה של אש, הרמז על ידי התלהבות ישיג זאת וזהו של אש אבל שאר מלאכת המשכן רומזים על השפע אשר התלבש בעולמות ובוודאי לא היה קשה לו להשיג ודו"ק היטב:

למה במנורה כתיב כתבניתם אשר אתה מראה בהר, ובקרשים כתיב כמשפטם אשר הראת בהר. הענין, זה כנגד עשרת הדברות וזה כנגד ואלה המשפטים. ולכן הקדים משה כלים קודם משכן, כי מכח יראתו ואהבתו היו לומדים ישראל, כי נולד במדות רעות כמוזכר בספרים. ובצלאל הקדים משכן קודם כלים, כי נולד במדות טובות ונאמר במזבח החיצון נבוב לוחות כאשר הראה אותך בהר, כי היה בעולם שאחר הפריסה, דהיינו בעולם הבריאה ולכן הוא מזבח החיצון ודרך החלול רואין בעולם הבריאה מה שרואין בעולם האצילות בעין השכל. וזה נבוב לוחות, זה דרך חלל רואין מה שרואין במנורה ודו"ק כי דברים עמוקים הם:

הפרכת היה בבית קדשי הקדשים בעשרה אמות וההיכל בכ' אמות וכולו שלשים אמות, דהיינו שלשה יוד"ן, דהיינו ראיה בשכל אמונה א', וראיה על ידי העילות והוא בשכל ב', וראיה על העילות אחר שהופשט מן השכל והוא ג' והוא עלה ועלול. וההפרש הוא מוזכר בהקדמה להראב"ד בספר יראים. ולכך היו"ד הג' נגד ראיה על העילות אחר שהופשט מן השכל ולכך הוא קדשי קדשים ויריעות המשכן של תכלת הוא כנגד אור אין סוף לכן הוא כ"ח אמה, כי הב' הראשונות אין משיגין שם וכתר וחכמה דאדם קדמון שאין משיגין והוא ולא במרכבה ביחיד וכמו שכתוב בעץ חיים. ויריעות עיזים, הוא קליפות הסובבות את הפרי ובה משיגין הכל ולכן הוא שלשים באמה ולכן היה י"א יריעות כמבואר בזוהר הקדוש ולכן נאמר וכפלת כו', כי מכח הקליפות זוכין לשכר לתשלומי כפל וזכה נוטל חלקו וחלק חבירו בגן עדן. ולזה נאמר בקרשים וחצי אמה רוחב, כי קרש הוא לשון קשר כמבואר באור החיים. ורוחב, הוא התענוג כמו שכתוב בפרשת נח. ואין תענוג בהתקשרות, רק להתקשר את עצמו במדת היראה, כי יסוד דבוק במלכות. ויראה הוא לשון חצי, כי משבר את עצמו מחמת יראה ובטל במציאות וכמו שכתוב בכמה מקומות. וזהו לשון וחצי לשון ומחץ וכו', ודו"ק כי דברים עמוקים הם:

ועשית ללאות תכלת וגו' (שמות כו, ד). יובן על פי מאמר חכמינו ז"ל (מנחות מג:) תכלת דומה לים וים דומה לרקיע ורקיע דומה לכסא הכבוד. הנה על דרך משל, כשאדם בונה בנין אז הבנין הוא תחילה במחשבת הבונה ואחר כך הוא התפשטות הבנין איך לבנות ואחר כך הוא עשיות הבנין ותכלית הבנין לאיזה דבר נבנה הבנין מי ידור בבנין זה. ונמצא יש בכאן ארבעה בחינות. המחשבה, והתפשטות המחשבה, ועשיה, ותכלית העשיה. והנה כשהמחשבה מתגלה בעשיה אז האדם הדר בו והוא תכלית העשיה הוא מלא כל טוב וכך הוא בהבורא ברוך הוא, כי בתחלה היה המחשבה ואשר עלה במחשבה לברוא את העולם היה רק בשביל ישראל ונמצא ישראל הם התכלית העשיה ובאמת כשהמחשבה מתגלה אז ישראל הם מלאים כל טוב ועל הבחינה הזאת יעשה כל הניסים לישראל כאשר ביארנו בברכות מגילה שהרמז הוא מגלה יו"ד וכשהמחשבה זאת מתגלה אז כל הארבעה בחינות ביחוד גמור. וזהו הרמז תכלת, כלומר תכלת דומה לים הוא עשיה, וים הוא עשיה דומה לרקיע הוא התפשטות על שם לרוקע הארץ על המים. ורקיע דומה לכסא הכבוד, היא המחשבה. ועל הבחינות אלו הרמז של שם הוי"ה ברוך הוא ארבע האותיות ושם של אדנ"י, כי היו"ד וה' רומז על המחשבה, והוא"ו רומז על התפשטות, וה"א אחרונה רומז על העשיה אשר ממנו נעשים כל העולמות ושם של אדנ"י הוא הרמז על תכלית העשיה ודו"ק: